

Wieloletni i promotor
prekierunki Promotorowi
i Doktorantce

Wpł. 26.06.2020r.

- 26.06.2020

PRZEWODNICZĄCA
Rada Dyscypliny Naukowej

Prof. hab. Barbara Gronowska

Wrocław, 1 czerwca 2020 r.

Dr hab. Anna Muszyńska, prof. UWr
Katedra Prawa Karnego Materialnego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

Recenzja

**rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Tarleckiej pt. „Elektroniczna kontrola
miejsca pobytu w polskim prawie karnym”, Toruń 2020 r., s. 409**

I. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Tarleckiej jest próbą analizy problematyki dotyczącej elektronicznej kontroli miejsca pobytu według regulacji polskiego prawa karnego. Doktorantka poświęciła ją tematyce ciekawej, doktrynalnie, a przede wszystkim praktycznie doniosłej, znajdującej umocowanie w literaturze karno-wykonawczej, w szczególności w kontekście sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności. Zaznaczyć wypada, że instytucja dozoru elektronicznego od początku jej normatywnego ujęcia w systemie polskiego prawa skupia uwagę teoretyków i praktyków prawa karnego prowadząc do naukowych eksploracji, głównie w płaszczyźnie wykonawczej kary pozbawienia wolności, prób ustalenia efektywności systemu dozoru elektronicznego, czy ujęcia go w procesie karnym. System dozoru elektronicznego wpisuje się w tendencje do poszukiwania w obszarach prawa doskonalszych, połączonych z postępowaniem technicznym, rozwiązań w stosunku do dotychczas istniejących tradycyjnych form wykonywania kary pozbawienia wolności, jak również innych środków reakcji karnej. Jest on systemem ewoluującym, wymagającym rozbudowy i skorygowania niespójności, wyeliminowania elementów dysfunkcyjnych. Z tego względu chociażby jego problematykę należy uznać za temat godny przybliżenia. Tak więc, wybór tematu przez Autorkę należy postrzegać jako trafny, dobrze wpisujący się w podejmowane współcześnie, cenne poznawczo, zagadnienia badawcze. Autorka dysertacji dokonuje oryginalnego doboru wątków, ujmując regulacje prawne dotyczące dozoru elektronicznego w sposób kompleksowy jako odnoszone do formy wykonywania kary pozbawienia wolności, formy kontroli środków karnych, czy środków zabezpieczających. Przyznać zatem należy, że temat recenzowanej rozprawy doktorskiej dobrany jest oryginalnie, a kompleksowe omówienie tej

problematyki, zwrócenie uwagi na aspekty prawne i praktyczne, zasługuje na szczególne podkreślenie.

Przedmiotem szczegółowej analizy i zainteresowania Autorki jest normatywne ujęcie dozoru elektronicznego w polskim prawie karnym. Autorka dysertacji w sposób całościowy przystępuje do oceny rozwiązań lokowanych w systemie karania i stosowania środków reakcji karnej.

Konstrukcja recenzowanej rozprawy oraz dobór prezentowanych w niej zagadnień już na wstępie budzi pozytywną ocenę. Opracowanie, liczące 409 stron, podzielone zostało na osiem rozdziałów, poprzedzonych wstępem oraz zwieńczonych zakończeniem i bibliografią. Struktura pracy jest należycie uszczegółowiona a zarazem przejrzysta. We wstępie do rozprawy doktorskiej Autorka dokonała charakterystyki przedmiotu rozprawy, przedstawiła systematykę pracy oraz założenia, główne i szczegółowe, które zamierzała zrealizować. Precyzyjne poinformowanie w tym miejscu o wyjściowych założeniach jest dowodem rzetelności, a także umożliwia recenzentowi weryfikację realizacji przyjętych przez Autorkę zadań. Mając na uwadze sformułowany we wstępie do dysertacji (s. 6-9) zakres pracy można przyjąć, że praca ta jest próbą sprostania zapotrzebowaniu nauki i praktyki.

Na podkreślenie zasługuje rzetelność Autorki w prezentowaniu licznego dorobku naukowego w zakresie analizowanych wątków, również umiejętność przeprowadzania syntezy i koncentracji na istocie poruszanych szczegółowych problemów. Praca została oparta na prawidłowo dobranej, a przy tym twórczo wykorzystanej, bogatej literaturze, w tym literaturze obcojęzycznej.

Układ pracy jest poprawny i przejrzysty. Prowadzone rozważania są uporządkowane. Przyjęty przez Autorkę układ merytoryczny należy postrzegać jako logiczny ciąg narracyjny. Warsztat naukowy stworzony na użytek recenzowanej pracy świadczy o dobrym przygotowaniu i dojrzałości jej Autorki do pracy naukowej.

Zawarte w rozprawie ustalenia i uwagi są rzetelne, właściwie uzasadnione, oparte na piśmiennictwie i merytorycznie poprawne. W recenzowanej dysertacji znaleźć można rozważania, które zachęcają do polemicznej wymiany myśli i uwag. Jest to zrozumiałe tym bardziej, że rozprawa dotyczy trudnych zagadnień. Stanowi to walor rozprawy naukowej, która w rzeczywistości budzi zainteresowanie i potrzebę dyskusji.

II. Przechodząc do uwag szczegółowych, dotyczących różnych aspektów recenzowanej rozprawy oraz podejmowanych w niej wątków, należy zaznaczyć, że formułowane w rozmaitych kwestiach wypowiedzi Autorki są interesującym i zazwyczaj trafnym spojrzeniem na analizowaną materię.

Poddając ocenie poszczególne części przedstawionej do recenzji rozprawy Pani mgr Małgorzaty Tarleckiej należy na wstępie zaznaczyć, że oznaczone jednostki redakcyjne są poprawnie zestawione i noszą tytuły: Wstęp, Rozdział I. Geneza i rozwój dozoru elektronicznego, Rozdział II. Rozwój regulacji prawnej dotyczący dozoru elektronicznego w polskim porządku prawnym, Rozdziały III. Elektroniczna kontrola miejsca pobytu jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności, Rozdziały IV. Dozór elektroniczny jako forma kontroli środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do określonych osób, Rozdział V. Stosowanie dozoru elektronicznego w przypadku zakazu wstępu na imprezę masową, Rozdział VI. Środki zabezpieczające związane z elektroniczną kontrolą miejsca pobytu sprawcy, Rozdziały VII. Wykonywanie dozoru elektronicznego, Rozdział VIII. Odpowiedzialność karna i wykroczeniowa za godzenie w prawidłowość wykonywania dozoru elektronicznego, Zakończenie, Bibliografia. Każdy z rozdziałów stanowi pewną całość poświęconą poszczególnym zagadnieniom istotnym dla problematyki dozoru elektronicznego, a jednocześnie jest punktem wyjścia dla dalszych rozważań. Kolejność rozdziałów zawierających merytoryczne rozważania świadczy o przemyślanym sposobie przedstawienia ważnych dla całości rozprawy zagadnień.

We wstępie Autorka dokonuje charakterystyki przedmiotu badań, przedstawia systematykę pracy oraz założenia dotyczące zaplanowanych zadań. Czytelnie, co należy uznać za niewątpliwy walor pracy, wskazuje podstawowy cel badawczy: ocenę regulacji prawnej dotyczącej dozoru elektronicznego, a także uwypuklenie jej mankamentów. Podstawowy problem badawczy w dalszej części wywodu jest dodatkowo wsparty wskazaniem próby uporządkowania dotychczasowego dorobku doktryny i orzecznictwa, dążeniem do ukształtowania postulatów *de lege ferenda*. Pewną wątpliwość może jedynie nasuwać posłużenie się w tym miejscu intuicyjnym uogólnieniem, że „zarówno społeczeństwo, jak i środowisko prawnicze nie ma odpowiedniej wiedzy na temat dozoru elektronicznego poza wykorzystaniem go jako sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności. Jednocześnie i ta forma budzi wiele kontrowersji z uwagi na brak gotowości społeczeństw na to, iż wobec sprawcy rezygnuje się z wykonywania kary pozbawienia wolności w ramach izolacji

penitencjarnej, co odbiera się jako rezygnację z karania go". Tego rodzaju generalizacje mogą towarzyszyć raczej wynikom badań, a nie zapowiedzi wyводу. Uwaga ta nie zmienia ogólnej oceny, że Autorka należycie eksponuje cel badawczy. Już na wstępie dysertacji precyzyjnie informuje ona o zakresie realizowanych badań, wyjściowych założeniach, użytych metodach, co jest dowodem na dobre przygotowanie do realizacji zadań badawczych.

Zasadnicze rozważania na temat regulacji prawnych dotyczących dozoru elektronicznego Autorka poprzedza ważnymi rozdziałami, które można nazwać wprowadzającymi (rozdział I i rozdział II). Słusznie rozpoczyna ona analizę od przedstawienia genezy dozoru elektronicznego, upatrując jego podwalin w instytucji aresztu domowego w systemie angloamerykańskim. Autorka przeprowadza dość obszerną analizę historyczną w zakresie powstania i rozwoju dozoru elektronicznego na świecie i w Polsce, szczególnie interesująco w perspektywie doświadczeń amerykańskich i angielskich. Nie mniej ciekawie jawią się prezentacje rozwiązań dotyczących dozoru elektronicznego w ramach porządków prawnych wybranych państw, tych które miały znaczenie dla kształtu normatywnego polskich rozwiązań. Należy docenić dociekliwość Autorki w umiejętnym eksponowaniu ważnych rozwiązań zawartych w ustawodawstwach obcych. Tego rodzaju rozważania znacząco wzbogacają pracę, zasadnie poprzedzając ujęcie *stricto* normatywne. Z aprobatą należy przyjąć poprawnie zrealizowany wywód dotyczący aspektów międzynarodowych. Autorka nawiązuje do aktów prawa międzynarodowego wskazujących na potrzebę promowania środków nieizolacyjnych. Trafne jest wpisanie akcentów międzynarodowych w analizowaną problematykę celem weryfikacji, czy rodzimy model uwzględnia standardy międzynarodowe. Wydaje się jednak, że Autorka czyni to nazbyt syntetycznie. W perspektywie publikacji rozprawy należałoby rozważyć, czy decyzja o podjęciu tego rodzaju wątku nie powinna jednak łączyć się z jego rozbudową. Należy pozytywnie ocenić omówienie przez Autorkę rozwoju regulacji prawnych dotyczących dozoru elektronicznego w polskim prawie karnym. Analiza przyjętych na samym początku wdrażania systemu dozoru elektronicznego rozwiązań normatywnych wypada bardzo dobrze. Przedstawienie pierwotnych założeń pozwala odczytać kierunek zmian normatywnych, a także określić tendencję rozwojową poczynawszy od 2007 r., aż po obecny stan. Ustalenia poczynione przez Autorkę w tym obszarze są niezbędnym elementem dalszych rozważań dogmatycznych.

W kolejnym, rozdziale III. Autorka zawarła bardzo istotne, z punktu widzenia założeń rozprawy, rozważania o stosowaniu dozoru elektronicznego jako formy wykonywania kary pozbawienia wolności. Dokonała wnikliwej charakterystyki szczegółowych rozwiązań, ukazując m.in. zasadność wprowadzenia obowiązującego modelu elektronicznej kontroli miejsca pobytu sprawcy do polskiego systemu prawnego. Zwraca uwagę dobrze przeprowadzona analiza zagadnień teoretycznych dotyczących przesłanek udzielania skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Autorka bardzo krytycznie odnosi się do zmian wprowadzonych nowelizacją z dnia 11 marca 2016 r., która weszła w życie 15 kwietnia 2016 r. i spowodowała powrót do rozwiązań zapoczątkowanych ustawą o SDE z 2007 r. Jako słuszne i pożądane uznaje ona przeniesienie głównego ciężaru stosowania dozoru elektronicznego na grunt kary ograniczenia wolności, czyniąc z niego *stricte* wolnościowy środek reakcji karnej. Recenzent skłonny byłby zachować dystans do tak sformułowanego poglądu. Wspomniana nowelizacja spowodowała poważne konsekwencje w praktyce stosowania dozoru elektronicznego, w tym momencie faktyczny spadek liczby osób objętych dozorem w związku z wycofaniem go z obszaru wykonywania kary pozbawienia wolności, w którym odnotowywano i akcentowano pozytywne doświadczenia. Problem zresztą zdaje się być o wiele bardziej złożony. Dozór elektroniczny to wciąż ewoluująca konstrukcja, a jej ostateczny kształt nie jest chyba do końca zdefiniowany. Należałoby właściwie zdiagnozować ją w płaszczyźnie wykonywania kary pozbawienia wolności. Doktryna pozostaje podzielona co do charakteru tak wykonywanej kary pozbawienia wolności. Jedno z najtrudniejszych pytań dotyczy właśnie tego, czy kara pozbawienia wolności wykonywana w systemie dozoru elektronicznego to kara wolnościowa czy izolacyjna. Podejmując rozważania w tym nurcie należy wszakże pamiętać, że współczesna kara pozbawienia wolności podlega głębokiemu, wewnętrznemu zróżnicowaniu, po części dochodzi w niej do intensyfikacji mechanizmów izolacyjnych, ale też w części widoczne jest mocne redukcje izolacji i oddziaływanie w warunkach wolnościowych lub bardzo do nich zbliżonych. Poczynione przez Recenzenta spostrzeżenia nie zmieniają jednak ogólnie pozytywnej oceny przyjętej w tej części konstrukcji pracy. Wywody Autorki są bowiem rzeczowe, dobrze udokumentowane źródłowo i skłaniają do polemiki. Powołuje ona i komentuje istniejące w tym obszarze piśmiennictwo i orzecznictwo. Całość sprawia wrażenie dobrze przygotowanej pod

względem warsztatowym, klasycznej analizy dogmatycznej z obszaru prawa karnego wykonawczego.

Warto podkreślić, że Autorka podejmując się zadania szerokiej analizy regulacji dozoru elektronicznego, prezentuje wątki poruszane w literaturze przedmiotu niezbyt często (Rozdział IV, V, VI.) Znacznie rzadziej, w stosunku do formy wykonywania kary pozbawienia wolności, możemy spotkać pogłębioną analizę dotyczącą dozoru elektronicznego jako formy kontroli środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do określonych osób, stosowania dozoru w przypadku zakazu wstępu na imprezę masową, czy wreszcie elektronicznej kontroli miejsca pobytu w formule środka zabezpieczającego. Tym bardziej pozytywnie należy odebrać próbę naświetlenia przez Autorkę tych zagadnień. Autorka bardzo precyzyjnie analizuje szczegółowe zagadnienia dotyczące przesłanek orzekania tych środków, czasu ich stosowania, problemów wykonawczych. Czyni to ona w oparciu o poglądy doktryny i orzecznictwo, starannie powołując uznane autorytety i najbardziej charakterystyczne linie orzecznicze.

Rozdział VII. to interesujące osadzenie analizowanej instytucji w kontekście prawidłowego przeprowadzenia postępowania wykonawczego. Warto zwrócić tutaj uwagę na umiejętne przedstawienie przez Autorkę problemów praktycznych, połączonych wręcz z technicznymi, które manifestują się w zakresie wykonywania poszczególnych środków reakcji karnej związanej z dozorem elektronicznym.

W kategorii wyraźnie pozytywnej należy umieścić rozważania w zakresie odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej za godzenie w prawidłowość wykonywania dozoru elektronicznego (Rozdział VIII). Jest to problematyka bardzo dyskusyjna, w szczególności odnośnie do prawnokarnych konsekwencji naruszenia zasad wykonywania elektronicznej kontroli pobytu. Wyzwaniem pozostaje zmierzenie się z problemem odpowiedzialności skazanych za przestępstwo z art. 242 § 1 k.k. (samouwolnienie się skazanego z wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego). Należy przyznać, że Autorka temu wyzwaniu sprostała. Uwagi przedstawione przez nią w tym zakresie są interesujące. Charakteryzują się one dobrym opanowaniem warsztatu, są merytorycznie poprawne i dostarczają wiele cennych spostrzeżeń.

Zamykając dzieło Autorka korzysta ze sposobu narracji, który w ocenie recenzenta należy skomplementować. W obszernym podsumowaniu zawiera ona zbiór kluczowych dla analizowanego tematu spostrzeżeń i postulatów. Tak więc, w

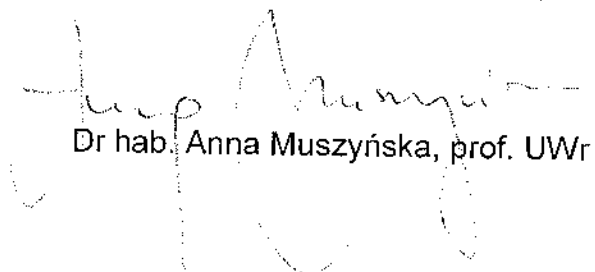
zakończeniu pracy odnajdujemy przedstawione przez Autorkę w sposób usystematyzowany istotne ustalenia wynikające z przeprowadzonych rozważań i podjętych badań. Uwagi te są oparte na wywodach pracy, zasadniczo uzasadnione.

Zawarte w recenzowanej pracy rozważania przekonują, że Autorka sprawnie łączy poszczególne elementy analizy, dzięki czemu rozprawa obejmująca różnorodne zagadnienia, jawi się jako dzieło spójne, spięte przewodnim tematem, wokół którego ogniskują się wyszczególnione rozdziały. Prezentując temat niezwykle aktualny, Autorka dokonała próby jego kompleksowego przedstawienia, uzupełniając w tym zakresie istniejące piśmiennictwo naukowe. Niewątpliwie Autorka podjęła się zadania ambitnego tworząc opracowanie, które otwiera czytelnikowi możliwość spojrzenia na analizowane zagadnienie z różnych punktów widzenia. Autorka wywiązała się z niego w sposób sumienny i twórczy, zasługujący na wysoką ocenę.

III. Ocena formalnej strony opracowania wypada pozytywnie. Przygotowanie pracy wskazuje na dbałość warsztatową Autorki, która włożyła dużą staranność w warstwę językową rozprawy. Praca napisana jest dobrym językiem prawniczym, jasno i starannie. Autorka nie ustrzegła się tylko nieznacznych uchybień technicznych i językowych, przykładowo podwójnego zaprzeczenia „nie można nie zwrócić uwagi...” (s. 230), braku spacji po numerach przypisów (s. 7,13), zbędności spacji w tekście (s. 10), czy tzw. literówek (s. 379, wers 14), które w ramach korekty redakcyjnej, przed ewentualną publikacją recenzowanej rozprawy, z łatwością można usunąć. Przygotowując bibliografię Autorka uporządkowała opracowania alfabetycznie, ale według imion autorów. Dla większej przejrzystości i komfortu czytelnika warto byłoby w tym zakresie wprowadzić porządek alfabetyczny, ale według nazwisk autorów.

IV. Przechodząc do całościowej oceny recenzowanej rozprawy pragnę zaznaczyć, że w sposób kompleksowy odnosi się ona do oceny regulacji prawnej dotyczącej dozoru elektronicznego. Pracę charakteryzuje z pewnością poprawny, wielowątkowy sposób jej ujęcia. Takie też ujęcie generalnie dobrze świadczy o przygotowaniu Autorki do prowadzenia naukowych rozważań i stanowi dowód twórczego wykorzystania warsztatu naukowego. Skierowana do recenzji praca stanowi niewątpliwie oryginalne rozwiązanie wybranych problemów naukowych. Pani mgr Małgorzata Tarlecka wykazała w niej opanowanie wiedzy teoretycznej z zakresu nauk penalnych oraz udowodniła, że posiada umiejętności prowadzenia pracy naukowej.

Na tej podstawie stwierdzam, że rozprawa doktorska Pani mgr Małgorzaty Tarleckiej odpowiada kryteriom określonym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z dnia 16 kwietnia 2003 r., Nr 65, poz. 595 zez zm.) i uzasadnia dopuszczenie jej do dalszego toku postępowania w przewodzie doktorskim stosownie do art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2018, poz. 1669 ze zm.).

Dr hab. Anna Muszyńska, prof. UW